

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Τοῦ κ. Π. ΒΡΕΤΟΥ

Ποθενὰ τὸ Ἀριστοτελικὸ ρητὸ : «Πλείον ἢ ἥμισυ τοῦ παντὸς ἡ ἀρχή», δὲν ἔχει ἀκριβέστερη ἐφαρμογὴ ἀπὸ τὴν ὑπόθεσι ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει. Γι' αὐτὸ ἐκείνος ποὺ θὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀρχή, θὰ λύσῃ σχεδὸν τὸ ζήτημα τῆς μουσικῆς μας προόδου.

Ἀρχὴ καὶ θεμέλιο λίθου στὴ μουσικὴ διαπαιδαγωγικὴ τοῦ λαοῦ μας ἔθεωρήσαμε τὸ δάσκαλο, διὰ τοῦ ὁποῦ τὴν ἐπαγγελματικὴν προετοιμασία θὰ γράψουμε σήμερα. Αὐτὴν τὴ φορά δὲ θὼ βροῦμε ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ὅπως κάναμε στὸ προηγουμένον ἄρθρο μας, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ παρουσιάσουμε ἕνα ἐβδος ἀναλυτικοῦ προγράμματος κάπως ζωντανά, ἀλλὰ θ' ἀντιμετωπίσουμε τὸ ζήτημά μας μὲ τὰ διάφορα «μπορεῖ» καὶ «πρέπει» ποὺ ἔχουν πρακτικὴ ἀξία γιὰ ἄμεση ἐφαρμογὴ· γι' αὐτὸ εἰμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ δοῦμε τὴν πραγματικότητα ὅπως ἀκριβῶς ἔχει.

Ἡ πρώτη διαπίστωση ποὺ κάνουμε ἀπὸ τὴν ἐισοδο τοῦ σπουδαστοῦ στὴν Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία εἶναι, ὅτι ὁ ὑποψήφιος δάσκαλος, εἴτε πρωτοενοσιάνος, εἴτε εἴτε ἐπαρχιωτόπουλο, δὲν ξέρει ἀπὸ μουσικὴ ἀπολύτως τίποτε ἢ σχεδὸν τίποτε, καὶ ἡ ἀποτυχία του σ' αὐτὸ τὸ μάθημα στὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις δὲ γίνεται ἔμπροσθεν γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ του.

Ἐχομε λοιπὸν ὅπ' ἔβην αὐτὴν τὴν πραγματικότητα γιὰ δὲ, τι θὰ γράψουμε παρακάτω.

Ὅπως γιὰ τὰ ἄλλα μαθήματα, ἔτσι καὶ γιὰ τὴν μουσικὴ ἡ προετοιμασία τοῦ δασκάλου πρέπει νὰ τοῦ δίνει μὲρφοσὴ ἀληθινή καὶ ὄχι ἐπίπλαστη. Πρέπει ὁ δάσκαλος νὰ καταλαβαίνει τὰ μουσικὰ διανοήματα ὅσο τοῦ δυνάτον βαθύτερα, γιὰτὶ, ναι μὲν ὁ τεχνικὸς γνώσεως ποὺ χρειάζονται γιὰ τὴν διδασκαλία στὴν τάδε ἢ τὰδε τάδε εἶναι καθαιρετικὲς ἐλάχιστες, ἀλλὰ οὐτε τὸ ἐλάχιστο αὐτὸ δὲ θὰ μπόρῃ νὰ μεταδώσῃ, ἀν ὁ ἴδιος δὲ μπόρῃ νὰ αἰσθανθῇ κάποια μουσικὴ συγκίνηση καὶ τὸ καλὸ ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτὴ, γιὰ νὰ παραδεθῇ πρῶτα στὸν ἐαυτὸ του τὴν ψυχολογιατικὴ τῆς ἀξία. Ὅσο καὶ ἂν μᾶς φαίνεται δύσκολα αὐτὰ ποὺ λέμε, μπόρῃ νὰ ἔχουν σχετικὴ ἐφαρμογή, ἂν κατὰ τὰ δύο χρόνια τῆς σπουδῆς του στὴν Π. Α. γίνῃ ἐντατικὴ ἐργασία γιὰ τὴ γενικὴ μουσικὴ καὶ μουσικολογιακὴ ἀνάπτυξη τοῦ σπουδάζοντος παράλληλα—καὶ κατὰ προτερηότητα—μὲ τὴν εἰδικὴν τεχνικὴν μουσικὴν κατάρτισίν του. Ἡ θῆσι μας μὲ ἄλλα λόγια εἶναι, ὅτι πρέπει ὁ δάσκαλος νὰ νιώσῃ τί εἶναι καλὴ μουσικὴ, καὶ τὴν παραδεχθῆ, καὶ, τὸ κυριώτερο, νὰ τὴν ἀγαπήσῃ, καὶ στὴν ἀγάπῃ αὐτὴ νὰ στηριχθῇ γιὰ νὰ μπόρῃ νὰ δημιουργήσῃ καὶ αὐτὸς μὲ τὴν σειρά του τὴν ἱκανότητα τῆς ἐκτιμήσεως τῆς καλῆς μουσικῆς στοὺς μαθητὲς του. Ἐπομένως ὁ κύριος σκοπὸς τῶν μουσικῶν μαθημάτων στὴς Π. Α. πρέπει νὰ εἶναι ἡ δημιουργία καλλιτεχνικοῦ πνεύματος στὸ δάσκαλο.

Τὸ μέσον, ποὺ μ' αὐτὸ νομίζουμε ὅτι μποροῦμε νὰ ἀναπτύξουμε τὸ πνεῦμα αὐτὸ στὸ δάσκαλο, εἶναι ἡ ἀκρόσση ἀθρονῆς, καὶ διαλεγμένης κλασσικῆς μουσικῆς.

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

μὲ αἰσθητικὴ καὶ μουσικολογιακὴ ἀνάλυσι τοῦ ἀκρόσματος.

Τὸ σύνθετο αὐτὸ μάθημα, ποὺ ἔχει στοιχεῖα ἀπὸ τὴ μορφολογια, τὴν ἱστορία, τὴν ὀργανολογια, τὴ γενικὴ αἰσθητικὴ κλπ. σὲ κοινὴ διδασκτικὴ ὄλη μὲ σκοπὸ τὴ βοήθεια στὴν κατανόησι τῆς ἀκρομένης μουσικῆς, καὶ τὴ δημιουργία ὀρθῆς αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως, σύγχρονα μὲ τὴν ἱστορικὴν κλασικὴν τὸ ἀκρόσματος, ὀνομάζουμε, κατὰ μεταφορὰν τοῦ ἐν χρήσει ἀγγλικοῦ ὄρου «*appreciation of the music*», μάθημα μουσικῆς ἀντιλήψεως.

Στὰ Ὁδεῖα, τὰ μουσικολογιακὰ μαθήματα τῆς μορφολογιας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς μουσικῆς διδάσκονται χωριστὰ ἐπὶ δύο χρόνια, ἐπὶ μὴν ὅρα τὴν ἐβραμῶδα· καὶ αὐτὸ θεωρεῖται ἄρκετὸ γιὰ νὰ λάβουν οἱ ὑποψήφιοι μουσικοὶ μὴ γενικὴν ἰδέα τῆς μουσικῆς κλασσικῆς φιλολογιας ἀπὸ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῆς ὄψεσι καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν τῆς ἐξέλιξι. Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει βαθμὸς συγκρίσεως μεταξὺ Ὁδείων καὶ Παίδ. Ἀκαδημιῶν.

Οἱ σπουδασταὶ τῶν Ὁδείων ἔχουν ἄρκετὴ γνώσσι τοῦ μουσικοῦ ὄλλοκο, καὶ τὰ μουσικολογιακὰ μαθήματα, καθὼς διδάσκονται ἀκαθῆμαξ, συντελοῦν τὴν τακτοποίηση τῶν γνώσεων ἀπὸ τὴν ὄψεσι τοῦ περιεχομένου τῶν διδασκομένων ἐπισημάτων, ἐνὸς στὴν Παίδ. Ἀκαδημία πρέπει μὲν νὰ ἀποκητήσουν οἱ σπουδασταὶ μουσικολογιακῆς γνώσεως, προέξῃ ὅμως ἡ γνώσσι τοῦ μουσικοῦ ὄλλοκο καὶ τὸ ἄκουσμα κλασσικῆς μουσικῆς φιλολογιας, γιὰτὶ ἀλοιώτικα τὰ μαθήματα αὐτὰ θὰ εἶναι «ἐπιτεταμένα» καὶ δὲν θὰ ἀφίσουν κανένα ἱχνος ὀφελείας στὸ σπουδαστὴ.

Ἐπομένως ναι μὲν θὰ χρησιμοποιήσουμε τὴν ὄλη ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ μαθήματα, ποὺ διδάσκονται στὰ Ὁδεῖα, ὁ τρόπος ὅμως τῆς διδασκαλιας θὰ εἶναι πολὺ διαφοροητικὸς καὶ στὴ σύνθεσι τῆς ὄλης καὶ στὴ μεθοδικὴν σειρά μὲ τὴν ὅποια τὴν προσφέρουμε. Ἐτοῖ ἡ ἱστορία μπόρῃ νὰ δίδεται σὲ στοιχεῖα ἐχωριστὰ γιὰ τὴν ἐξέλιξι κάθε φόρμας, ὅταν ἡ φόρμα μᾶς ἐνδιαφέρει περισσότερο, ἢ σὲ βιογραφικὰ σημεῖαματα ὅταν μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ προσωπικότης ἐνὸς συνθέτου.

Ἡ ἀρχὴ τῆς διδασκαλιας πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ τῆς πλέον ἀπλῆς καὶ συγκεκρημένης γνώσεως ἄλλοιώτικα δὲ θὰ ὑπάρχῃ κἀν πιθανότης συνενωρήσεως μεταξὺ καθηγητοῦ καὶ μαθητῶν.

Σὰν πλέον συγκεκρημένης γνώσεως θεωροῦμε ἐκείνας ποὺ συνδέονται περισσότερο μὲ τὴν ὄλη, ὅπως αὐτὲς ποὺ ἀφοροῦν τὰ μουσικὰ ὄργανα καὶ τὰ ἡχοχρώματα τους. Πρέπει δηλαδὴ στὴν ἀρχὴ ὁ μαθητὴς νὰ ἐξασηθῇ εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὸ ὄργανο ἀπὸ τὸν ἥχο του. Ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ πῶ ἀπλᾶ παραδείγματα ἀντιθέσεως τῶν ἡχοχρωμάτων, ὁ σπουδαστὴς θὰ μπόρῃ νὰ καταλάβῃ τὸν καθηγητὴ του, ὅταν π.χ. τὸῦ λέγῃ ὅτι : «τὸ θέμα ἀκούγεται στὸ ὄμοιο πρῶτα καὶ ἔπειτα τὸ παίρνει τὸ κόντρο», Ἀκούοντας μὲ προσοχή τὴν ἀλλαγὴ, θὰ γνωρίσῃ τὸν ἥχο τοῦ ἐνὸς ὄργανου ἀπ' αὐτὸν

του άλλου, και θα βοηθηθῆ νὰ καταλάβῃ τί θὰ πεί θέμα.

Γιὰ νὰ γίνῃ ὁμας πραγματικὴ ἐξάσκηση, χρειάζεται ἓνα καλὸ ραδιογραμμόφωνο μὲ δίσκους, πού βια-λέγτηκαν γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ, συμπληρωμένους μὲ βιβλιαράκια πού θὰ ἔχουν τίς εἰκόνες τῶν χρησιμοποιουμένων ὀργάνων, μὲ ὀργανολογικὴ καὶ ἄλλες γενικότερες σημειώσεις, πού ἐξυπηρετοῦν τὸν ἐκάστοτε διδασκτικὸ σκοπὸ.

Ὅταν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀκρόασις ἐκ τοῦ φυσικοῦ μὲ καλοῦς οὐλίστ, μὲ οἰκογένειες ὀργάνων καὶ μὲ ὄρχηστρα, ἡ ἐργασία εἶναι πολὺ πῶ ἀποδοτικὴ· αὐτὸ ὁμας μόνον ὅτις μεγάλες πόλεις μπορεῖ νὰ γίνῃ.

Οἱ μουσικοὶ ὀργανισμοὶ ὀφείλουν νὰ παράσχουν κάθε ἐκόλλησι στους σπουδαστὰς τῶν Π. Α. Ἄλλωστε εἶναι καὶ συμφέρον τους. Ἄς σκεθῶν πόσους καλοῦς ἀκροατὰς μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἓνας ἐνθουσιώδης στὴ μουσικὴ δάσκαλος!

Ἄφου οἱ σπουδασταὶ ἐξοικειωθῶν κάπως στὴν ἀναγνώρισι τῶν ἡχοχρωμάτων, ὁ καθηγητὴς μπορεῖ νὰ προβῆ στὴν ἐξήγησι τῶν μερῶν τοῦ μουσικοῦ λόγου; φράσεις, μοτίβο, ἀνάπτυξι θεμάτων, παραλλαγές, μουσικὴ φόρμα κ.λ.π.

Ἐδῶ θὰ ἐκόλυνθῃ πραγματικά, ἀν μπορῆ νὰ μεταχειρισθῆ, ἐκτός ἀπὸ τὸ δίσκο, καὶ πιάνο γιὰ μ' αὐτὸ θὰ μπόρῃ νὰ ἀναπτέξῃ τὸ μάθημά του μὲ περισσότερες λεπτομέρειες.

Σὲ κάθε ἀκρόασις πρέπει νὰ γίνεταὶ ἀκόμη, ἐκτός ἀπὸ τὴ μουσικολογικὴ ἀνάλυσι καὶ μιὰ μικρὴ ἱστορικὴ εἰσαγωγή, μὲ σκοπὸ νὰ δώσῃ μερικὲς γνώσεις γιὰ τὴν ἐξέλιξι τῆς μουσικῆς στὴ ζωὴ τοῦ πολιτικομένου ἀνθρώπου, καὶ νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ δασκάλου γιὰ δικὴ του μελέτη, κι ἄφου ἀκόμη ἐγκαταλείψῃ τὰ μαθητικὰ θρανία.

Τὸ μάθημα θὰ ἔχει τὴν φυγαγωγικὴ μορφὴ συνουσίας—διαλέξεως, καὶ ὅταν προσφέρεται, μιὰ φορὰ τουλάχιστον τὴν ἐβδομάδα εἶναι δυνατόν νὰ παρουσιάσῃ ἀφθονοῦ μουσικὸ ὕλικὸ στους σπουδαστὰς.

Οἱ χρησιμοποιούμενοι δίσκοι πρέπει νὰ εἶναι στὴ διάθεσι τῶν σπουδαστῶν κατὰ τίς ἄρες τῆς φυγαγωγίας τῶν, καὶ νὰ συμπληρώνονται μὲ ἀκρόματα ἄλλων δίσκων ἢ ζωντανῆς μουσικῆς, πού ὑποδεικνύει μὲν ὁ καθηγητὴς στὸ μάθημά του, δὲν ἔχει ὁμας καιρὸ ἢ τὰ μέσα νὰ τὴν παρουσιάσῃ ὁ ἴδιος.

Προϋπόθεσι γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τοῦ μαθήματος τῆς μουσικῆς ἀντιλήψεως εἶναι ἡ ἐπιμελημένη προετοιμασία τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος τῆς διδασκαλίας. Ἐδῶ δὲ χωροῦν προχειρότητες. Τὸ ὕλικὸ πρέπει νὰ εἶναι διαλεγμένον προσεκτικά, ὥστε νὰ παρουσιάσῃ, σὲ ἀνιῶσα κλίμακα ὡς πρὸς τὴ δυσκολία τῆς ἀφομοιώσεως, τὰ κυριώτερα ἔργα μουσικῆς συνθέσεως.

Εὐτυχῶς, ἡ δυσκολία τῶν κομματιῶν καὶ τὸ μορφολογικὸ τους περιεχόμενον, σχεδὸν πάντα συμβαίνει, νὰ συμβαδίζει, ὡς πρὸς τὴν ἀνιῶσα κλίμακα πού εἴπαμε, μὲ τὴν ἱστορικὴ σειρά. Δηλαδὴ ἀντίθετα μὲ τὰ φιλολογικὰ κείμενα, πού ὅσο πῶ παλιὰ εἶναι τόσο πῶ δύσκολα ἡρμηνεύονται, τὰ παλιὰ μουσικὰ κομμάτια εἶναι πῶ ἀπλά καὶ πῶ εὐνόητα, καὶ ἔτσι εἶναι δυνατόν, ἄφου γίνῃ κάποια προετοιμασία στὸ μάθημα, μὲ περι-

εχόμενον κατάλληλον γιὰ τὴν ἐξήγησι στοιχειωδῶν γνώσεων ὀργανολογίας καὶ τῶν μερῶν τοῦ μουσικοῦ λόγου, (μοτίβο, μουσικὴ φράσι κ.λ.π.) νὰ γίνῃ ἡ ἐφαρμογὴ κατὰ ἱστορικὴ σειρά διδασκαλίας.

Ἡ σύνταξι ἱκανοποιητικοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος δὲν εἶναι ἐκόλη. Θὰ χρειασθῆ τὸ ἄκουσμα πολλῶν δίσκων, καὶ μελέτη εἰδικῶν ἐκδόσεων πολλῶν Ἐταιρειῶν φωνοληψίας, γιὰ νὰ διαλεχθοῦν οἱ πῶν κατάλληλοι δίσκοι γιὰ τὸ μορφωτικὸ σκοπὸ πού προορίζονται. Πολλὰ κενὰ θὰ παρουσιασθοῦν σὲ κεφάλαια πού ἐνδιαφέρουν περισσότερο τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοῦς, ὅπως π. χ. τῆς μουσικῆς τῆς βυζαντινῆς περιόδου. Ἡ λαογραφία καὶ ἐπίσης πρέπει νὰ ἔχη θέση στὸ πρόγραμμα καθὲ φορὰ πού μπορεῖ νὰ γίνῃ χρῆσι τῆς, καὶ εὐτυχῶς ἔχομε ἀξιοθονο ὕλικὸ σὲ δίσκους γι αὐτὸν τὸ σκοπὸ—μὰ τὸ ὕλικὸ αὐτὸ θέλει ζεδιάλεγμα. Ὅ περιουσιώδης χρόνος (ὅλα τὰ μαθήματα στὰ δύο χρόνια, ὑπολογισμένα μὲ τοὺς πλεόν ἐνοοικοῦς ὀρους εἶναι μόλις ἐξήντα) κάνει τὴ δουλειά αὐτὴ ἀκόμη πῶ δύσκολη.

Ἄλλὰ ὅταν κατ' ἀρχὴν οἱ κατευθύνοντες τὴν ἑλληνικὴ ἐκπαίδεσι παραδεχθοῦν τὸ σκόπιμον τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ μαθήματος τῆς μουσικῆς ἀντιλήψεως στὶς Π. Ἀκαδημίες, θὰ βρεθοῦν καὶ τὰ μέσα καὶ τὰ κατάλληλα κζὶ ἐνθουσιώδη πρόσωπα, πού θὰ ὑπερικήσουν κάθε δυσκολία στὴ σύνταξι τοῦ προγράμματος καὶ στὴν ἐφαρμογὴ του.

Στὸ ἐπόμενο ἄρθρον μας θὰ γράφομε γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ διαπαιδαγωγηθῆ ὁ δάσκαλος γιὰ ν' ἀποκτήσῃ αὐτὲς τίς τεχνικὲς μουσικὲς γνώσεις.

Π. ΒΡΕΤΟΣ